

Ioannis K. PROBONAS

(Athens, Griechenland)

DIE ENTSTEHUNG DER MAKEDONISCHEN NAMEN Πελίγνας, πελιγάνες UND πελιγόνες

1. Πελίγνας

Der Eigenname *Πελίγνας* ist Makedonisch. Bei Athenaeus (XIV 659f–660a) steht: ἔμφαίνει δὲ αὐτῶν (sc. τῶν μάγειρων) τὴν ἐμπειρίαν καὶ ἡ πρὸς Ἀλέξανδρον Ὁλυμπιάδος ἐπιστολή. προτρεπομένη μάγειρον αὐτῷ πρίασθαι θυσιῶν ἐμπειρον ἡ μήτηρ φησί. „Πελίγναν τὸν μάγειρον λαβὲ παρὰ τῆς μητρός. οὗτος γάρ οἶδε τὰ τερά σου τὰ πατρῷα πάντα δύν τρόπον θύεται“. Nach Jean Kalléris (*Macédoniens I* 244) der Personenname *Πελίγνας* ist von πελιγάν oder πελιγών abgeleitet.

Meiner Meinung nach ist *Πελίγνας* eine Ableitung von *πελιγνός. Zur Bildung, vgl. *Πελίας* zu πελιός 'grau', Θόας zu θόός 'schnell', Οσίας zu οσιος 'rituel rein'. Das Adjektiv *πελιγνός = πελιδνός 'grau'. Der Übergang von -δν- in -γν- ist gut bezeugt, vgl. Ἀριάγνη = Ἀριάδνη, Ἀφριγναῖος = Ἀφιδναῖος, γνόφος = δνόφος (vgl. Lejeune, *Phonétique* 78), ἄβαγνα = *εῦδονα (Probonas, *Syngeneia* 42–45).

Dieses Adjektiv ist etymologisch und semasiologisch verwandt mit dem Adjektiv πελιός (s. Chantraine, *DELG* s.v. πελιδνός). Nach meiner Meinung gehört der Völkername *Peligni* hier. Vgl. die Völkername *Φοίνικες* zu φοινός 'rot, rotbraun', *Φαίηκες* zu φαίός 'dämmerig', *Αἴθικες* zu αἴθι-, αἴθρος 'funkeln', usw. Nach Giovanni Alessio (*Apulia* 76) ist *Peligni* „adattamento fonetica latino del nome *Πελιγόνες*, documentato non solo tra genti balcaniche (Macedoni, Tesproti e Molossi) e (pre)greche (Laconi), ma anche tra i *Λίγνες* che costituiscono, come è noto, il sostrato pregreco di *Μασσαλία* ‘Marsiglia’”; cf. Strabo VII fr. 2: διτι κατὰ Θεσπρωτοὺς καὶ Μολοττοὺς τὰς γραίας πελίας καὶ τοὺς γέροντας πελίοντας, καθάπερ καὶ παρὰ Μακεδόσι. πελιγόνας γοῦν καλοῦσιν ἐκεῖνοι τοὺς ἐν τιμαῖς, καθὰ παρὰ Λάκωσι καὶ Μασσαλιώταις <τοὺς> γέροντας¹. Nach Jean Kalléris (*Macédoniens I* 244–245)

¹ Vgl. H. Krahe, *ZONF* 1935, 11, S. 100; P. Kretschmer, „Glotta“, 1937, 26, S. 39; O. Hoffmann, REnc., s.v. *Paignoi*.

der Völkername *Πελιγνοί* hat mit den Wörtern *πελιγάν*, *πελιγών*, *Πελίγνας* nichts zu tun.

2. πελιγᾶνες

Das Wort *πελιγᾶνες* steht:

- a) in der Glosse: *πελιγᾶνες. οἱ ἔνδοξοι, παρὰ Σύροις οἱ βουλευταί* (Hesychius). Im Codex steht *Συρίοις*. Die Korrektur bei Chantraine (*DELG* s.v. *πελιδνός*), vgl. *LSK*, s.v. *πελιγᾶνες*, und Kalléris (*Macédoniens I* 243).
- b) in der Inschrift aus dem II Jahrhundert v. Chr.: *δεδόχθαι τοῖς πελιγᾶσι* (aus Laodikeia von Syria; s. P. Roussel, „*Syria*“ 23, 1942–1943, S. 21–32 bei Kalleris, *op. cit.*).
- c) bei Polybios (5, 54, 10), wo das Wort *ἀδειγάνας* in *πελιγᾶνας* emendiert ist (s. Roussel, *op. cit.*, S. 21–32 und vgl. Kalléris, *op. cit.*, 243–244; Chantraine *DELG* s.v. *πελιδνός*).

Dieses Wort ist Makedonisch nach der Meinung mehrerer Autoren wie Roussel, Kalléris, Chantraine, Pudić (*Makedonen* 217); vgl. und Launey, *Arm. hellénistiques I* 348; L. Robert, *REG* 56, 1943, S. 345 bei Kalléris (*op. cit.*, S. 245, Anm. 1 und 3).

Nach Kalléris (*op. cit.*, S. 244) ist das Wort *πελιγάν* ein Kompositum aus **πελι-* (*πελιός* 'grau') und **-γάνων* (*γε-γαώς < γί-γνομαι* 'sein'). Vgl. und Babiniotis, *Makedonike* 65. Meiner Meinung nach liegt in *πελιγάν* das Adjektiv **πελιγνός* vor, das wir durch den Eigennamen *Πελίγνας* kennen.

Das Wort *πελιγάν* stammt aus **πελιγνάν* durch Dissimilation *v-v > ø-v*: *πελιγάν* oder *πελιγᾶνες < *πελιγνάν, *πελιγνᾶνες* wie *μᾶνις < *μνᾶνις* (s. Schwyzer, *RhM* 80, 1931, S. 213; vgl. und Gr. *Gr. I* 260), *Μακεδών* oder *Μακεδόνες < *Μακεδνών*, **Μακεδνόνες < μακεδνός* 'hoch' (s. Probonas, *Makedonia* 5), *συρρικώνω < συρρικνώνω* zu *φίκνός* 'krumm' (s. Pandalidhis, *Lexikon* s.v. *φίκνός*), usw.

Zur Bildung, vgl. *μεγιστάν*, *μεγιστᾶνες* von Superlativ *μέγιστος*. Zur Bedeutung, vgl. Strabo VII fr. 2 (s. oben) und Hesychius: *πελείονς. Κῷοι καὶ οἱ Ἡπειρῶται τοὺς γέροντας καὶ τὰς πρεσβύτιδας* (s. Kalléris, *op. cit.*, S. 243; Chantraine, *DELG*, s.vv. *πέλεια* und *πελιδνός*; Pudić, *Makedonen* 217, s.v. *πελιός ~ πελιγάν*).

3. πελιγόνες

Das Wort ist identisch mit dem *πελιγᾶνες* (s. Kalléris *Macédoniens I* 242, 244; Chantraine *DELG* s.v. *πελιδνός*), vgl. *όρεᾶνες* oder *όρειᾶνες* bei Plutarchus und *όρείονες* bei Hesychius (s. Buck, Petersen *Index*, S. 249, 254).

Abkürzungen

- Alessio, *Apulia – G. Alessio, Apulia et Calabria*, [in:] *Atti del VII Congresso di Scienze Onomastica*, t. 1, 1962, S. 65–129.
- Babiniotis, *Makedonike* – Γ. Μπαμπινιώτης, *Η θέση της Μακεδονικής στις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους. Το πρόβλημα της κατάξεως της αρχαίας μακεδονικής διαλέκτου*, „Glossologia“ 7–8, 1988–1989 [1991], S. 53–69.
- Buck, Petersen, *Index* – C. D. Buck, W. Petersen, *A Reverse Index of Greek Nouns and Adjectives*, Chicago 1967.
- Charntraine, *DELG* – P. Charntraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, t. 1–4, Paris 1968–1980.
- Kalléris, *Macédoniens* – J. Kalléris, *Les ancien Macédoniens. Étude linguistique et historique*, t. 1, Athènes 1954.
- Launey, *Arm. hellénistiques* – M. Launey, *Recherches sur les armées hellénistiques*, t. 1–2, Paris 1949–1950.
- Lejeune, *Phonétique* – M. Lejeune, *Phonétique historique du mycénien et du grec ancien*, Paris 1972.
- LSK – M. Κωνσταντίδον, *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης. Επανέκδοση του μεταφρασμένου από τον Σ. Μόσχο Greek-English Lexicon των Liddell-Scott.*
- Pandalidis, *Lexikon* – I. Πανταλίδης, *Λεξικόν Ομηρικόν*, Αθηνησ 1872.
- Probonas, *Makedonia* – I. K. Προμπονάς, *Η ελληνικότητα της Μακεδονίας μέσα στους αιώνες*, Αθήναι 1992.
- Probonas, *Syngeneia* – I. K. Προμπονάς, *Η συγγένεια Μακεδονικής και Μυκηναϊκής διαλέκτου και η πρωτοελληνική καταγωγή των Μακεδόνων*, Αθήναι 1973.
- Pudić, *Makedonen* – I. Pudić, *Die Sprache der alten Makedonen, L'Ethnogenése des Peuples Balkaniques*, Sofia 1971, S. 207–223.
- REnc.* – Paulys Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft.
- REG* – Revue des Études Grecques.
- RhM* – Rheinisches Museum für Philologie.
- Schwyzer, *Gr. Gr.* – E. Schwyzer, *Griechische Grammatik*, B. I. München 1959.
- ZONF* – Zeitschrift für Ortsnamensforschung.